

Lapin alueelliset kehitysnäkymät Syksy 2019

Lapissa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa

177 443 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 878 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 9 655.

Lappi	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Lapin kehitys on ollut myönteinen viimeisten vuosien aikana. Uusia työpaikkoja on syntynyt etenkin pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Kasvun potentiaalia on monilla aloilla. Yritysten taloustilanne ja yleinen työllisyystilanne ovat kohentuneet. Maailman talouden myönteinen kehitys on heijastunut Lappiin positiivisesti. Matkailijat hakevat uusia ja turvallisia kohteita, luonnonvaroilla on kysyntää ja myös kansainväliset investoijat ovat kiinnostuneita Lapista. Näihin mahdollisuuksiin lappilaiset ovat osanneet tarttua.

Työmarkkinoille on tullut voimistuvana ilmiönä työvoiman saatavuuden haaste, joka lisääntyy suurhankkeiden käynnistyessä. Lapin väkiluku vähenee syntyvyyden laskun myötä, vaikka vuosikymmeniä kestänyt muuttotappio kääntyi plussan puolelle viime vuonna. Koulutustarjonnan taso on hyvä ja oppilaitoksilla on veto-voimaa, mutta kaikilta osin Lappi opiskelupaikkakuntana tai koulutuksen jälkeisenä

työn tekemisen paikkana ei houkuta. Tarvitaan uudenlaista ajattelua työpaikkojen ja lappilaisen elämänmuodon esiin nostamiseen. Tätä tukevat mm. Sodankylän palkkaama someviestijä, Lapin Kansan podcast-sarja elämysten metsästäjistä ja YLE:n suunnittelema dokumenttisarja etelän ruuhkakeskuksista Lappiin muuttavista.

Lapin tilannekuva on ollut kuluvan vuoden aikana keskusteluissa useilla yhteistyöfoorumeilla. Keskustelussa on haettu yhteistä ymmärrystä ja tahtotilaa sekä muodostettu laajempaa kuvaa mahdollisuuksista ja haasteista. Väestön väheneminen ja ikärakenne sekä työvoiman saatavuus on tunnistettu keskusteluissa keskeisimmiksi aluekehityshaasteiksi. Keskustelujen pohjalta on päätetty laajassa toimijayhteistyössä työstää ja suunnitella veto- ja pitovoima-hankekonsortiota, jossa hyödynnetään EU-ohjelmarahoitusta. Sen ensimmäisenä vaiheena valmistellaan syksyn hankeluun esiselvitys-/koordinaatiohanke.

Useiden Lapin kuntien taloustilanne on huolestuttavan heikko ja ensi vuoden talousarvioita laaditaan isojen haasteiden edessä, vaikka uusimpien laskemien mukaan valtionosuudet kasvavat. Lapin kunnista joka kolmas on hakenut harkinnanvaraista valtionapua ja kaupungeista Rovaniemi toteutti koko henkilöstöä koskevat yt-neuvottelut osana säästöjen hakemista.

Alueella on uuden tekemisen ja uusien painopisteiden hakemisen aika. Hallitusohjelmassa keskeisiä teemoja tarkastellaan ilmiöinä, jotka edellyttävät poikkiallinnollisia ratkaisuja. Hallitusohjelman mukaisesti myös Lapin aluehallintotoimijat tarkastelevat toimintaansa ja painopisteitä ilmiölähtöisesti. ELY-keskus ja AVI suunnittelevat nelivuotista strategiakauttaan ja Lapin liitto valmistautuu uuden maakuntaohjelman laadintaan. Lapin uuden matkailustrategian, maaseutuohjelman ja jatkuvan oppimisen strategian laadinta ovat meneillään, ja alueellisen metsäohjelman valmistelu on alkamassa. Uutta vuonna 2021 käynnistyvää EU-ohjelmakautta valmistellaan. Alue- ja sosiaalirahaston kohdistamia keskeisiä teemoja olisi viisi, joista yhtenä on älykkäämpi Eurooppa. Tämän teeman ympärillä Lapissa on tehty paljon valmistautumista.

Lappiin on suunnitteilla tulevalle vuosikymmenelle merkittäviä investointeja, joiden kokonaisarvo on lähes 14 miljardia euroa. Uudet merkittävät investoinnit toisivat suuren määrän mahdollisuuksia ja merkittäviä haasteita. Lappiin on suunnitteilla kaksi isoa uutta biotuotetehdasta, Kemijärvelle ja Kemiin. Myös kaivosteollisuudessa on useampia hankkeita valmistelussa eri puolilla Lappia.

Lapin liitto ja ELY-keskus ovat hankkineet selvityksen, jossa arvioidaan kahden biojalostamon ja kahden kaivoksen vaikutusta Lapin aluetalouteen aikajanaalla 2020-2030. Laskelmissa oletetut hankkeet eivät ole täysin identtisiä suunnitteilla olevien kanssa. Alkuvaiheen investointien arvo olisi noin 3,5–4 miljardia. Skenaarioissa tarkasteltujen hankkeiden tuotanto suuntautuisi pääosin vientiin. Metsäteollisuuden hankkeet nostaisivat Lapin teollisuustuotantoa parikymmentä prosenttia vuoteen 2030 mennessä ja alkutuotantoa 15 prosentilla. Kaivoshankkeet kasvattaisivat kaivannaistoimialan tuotantoa kahdella kolmanneksella. Hankkeet synnyttäisivät kysyntää palveluille ja kaupalle, kun Lapin työllisyys paranisi ja muuttoliike kääntyisi Lappiin päin. Kokonaisinvestoinnit Lappiin kasvaisivat lähes 40 prosenttia perusskenaarioon verrattuna. Lapin aluetalouden kokonaistuotanto olisi 3,7 prosenttia ja työllisyys viitisen prosenttia perusskenaariota suurempi. Lisäksi Lapin väestö kasvaisi vajaalla kolmella prosentilla perusskenaarioon verrattuna, jolloin julkisyhteisöjen verotulot kasvaisivat selvästi ja Lapin aluetalouden kantokyky paranisi julkisen sektorin vajeen pienentyessä noin 160 miljoonalla perusuraan verrattuna.

Valtakunnan rajan ylittävä liikenne on lisääntynyt etenkin raskaan liikenteen osalta. Vuodessa kasvua on ollut raskaan liikenteen osalta 5 % ja 14 % vuodesta 2015. Myös ajoneuvokilometreinä mitattavien liikennesuoritteiden määrät Lapin teillä jatkavat kasvua ja lisäys vuodesta 2015 on 9 %. Kunnilla on menossa liikenne- ja katuhankkeita. Erityisesti Rovaniemellä uusitaan katuja ja rakennetaan uusia yhteyksiä kaupunginosien välille. Valtatie 4:n parannustyö Kemin ja Oulun välillä jatkuu Simossa muun muassa ohituskaistojen rakentamisella.

Suurten investointien edellytyksenä on pääväylien parempi saavutettavuus ja alemman tieverkon parempi kunto. Investoinnit vaikuttavat myös rautateiden ja satamien infran vahvistamiseen. Kemin sataman syventäminen nykyisestä 12 metriin avaa kestävämmän kuljetusyhteyden kuin kumipyörillä.

Kiertotaloudessa nähdään mahdollisuuksia uusien liiketoimintojen kehittämisessä. Kemissä toimiva Kiertotalouskeskus on tunnistanut 16 teollisen kiertotalouden investointiaihiota Kemi-Tornio alueella. Keskuksessa on arvioitu, että ne loisivat toteutuessaan noin 400 uutta työpaikkaa ja investoinnin arvo olisi noin 500 miljoonaa euroa. Asioiden vauhdittamiseksi pitäisi pystyä luomaan pilot- ja demonstraatiohankkeita sekä tekemään tiiviistä yhteistyötä ympäristöasiantuntijoiden kanssa.

Lappiin suunnitellut biotuotetehtaat ovat aktivoineen keskustelua myös hiilinielun riittävydestä. Metsillä on merkittävä rooli ilmastonmuutoksen hillinnässä ja ne toimivat merkittävänä hiilinieluna. Maailmanlaajuisesti metsien häviäminen, mm. maatalouden laajentumisen ja rakentamisen vuoksi on yksi suurimpia kasvihuonekaasujen päästölähteitä.

Vesistökuunnostusavustuksen turvin on voitu toteuttaa vesistöjen tilaa parantavia hankkeita. Puhtaat vesistöt lisäävät elinympäristön viihtyisyyttä ja arvostusta, mutta ovat myös matkailuvaltti. Esimerkiksi Ranuan kunta on käynnistänyt Ranuanjärven vesistöalueen kunnostamisen virkistys- ja matkailukäyttöön. Säiden voimakkaat vaihtelut näkyvät Lapin vesistöissä. Pitemmät kuivat jaksot ja kovat sateet näkyvät muutoksina järvissä ja joissa. Vaikka vesistöjen pinnat näin syksyisin ovat normaalisti ja tavanomaisilla tasoilla, vaihtelut kuitenkin vaikuttavat vesistön tilaan ja mahdolliseen virkistyskäyttöön. Viime kesänä tavattiin Tornio-Muoniojoella sairaita ja kuolleita lohia. Luonnonvarakeskus pitää kuolemia vakavana uhkana Tornion-Muoniojoen lohikannalle. Tornion-Muoniojoen kaltaisia ongelmia on raportoitu myös muilta Pohjanlahden alueen lohijoilta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Lapin talouskasvu on viime vuosina ollut positiivisempaa kuin Suomessa keskimäärin. Elinkeinoelämän tilanne nyt on vakaampi ja yritykset kokevat, että näkymä ei ole niin hyvä kuin vielä keväällä ja näkymät eteenpäin ovat sumuiset. Epävarmuutta tuovat kauppakiistat, Brexit ja velkahuolet. Eri toimialoilla ja alueilla yritysten liikevaihdon kehitys on ollut vahvaa, mutta globaalit haasteet heijastuvat myös Lappiin ja vaarantavat kansainvälisen kaupan mahdollisuuksia. Lappilaisille yrityksille on avautunut uusia liiketoimintamahdollisuuksia kansainvälisiltä markkinoilta. Lapin yrityksistä noin puolella on suoraa palvelujen vientiä ja tavaroiden vientiä lähes joka kolmannella. Yritykset käyttävät aktiivisesti Suomen ja globaalin Team Finland-verkoston palveluja kansainvälistymisensä kartoittamisessa ja kehittämisessä.

Yritysrahoituksen kysyntä on pysynyt vilkkaana. Tuotannolliset yritykset ovat aktivoituneet kehittämään toimintaansa, mikä näkyy erityisesti Kemi-Tornion ja Tornio-laakson seutukuntien yritysrahoitushakemusten määrän kasvuna. Matkailukeskusten ympärille on syntynyt uusia mikroyrityksiä, jotka työllistävät ja monipuolistavat palveluillaan alueen palvelutarjontaa. Yritykset ovat panostaneet myös uusien kansainvälisten markkinoiden avaamiseen sekä vastuullisten ja vähähiilisten

toimintatapojen kehittämiseen. Oppilaitokset, tutkimuslaitokset, alueet ja hankkeet ovat viime vuosina panostaneet yritysten valmiuksien ja keskinäisen yhteistyön lisäämiseen. PK-yritykset kokevat, että parhaiten toimintaympäristössä ovat kehittyneet tietoliikenneyhteydet, asuinympäristön viihtyisyys sekä yritysten väliset yhteistyömahdollisuudet.

Euroopan komissio valitsi viime vuonna Itä- ja Pohjois-Suomen mukaan ”Alueiden elinkeinot murroksessa” (ELMO) -pilottiin, jossa on tavoitteena etsiä eurooppalaisten alueiden elinkeinojen kehittämiseen uusia toimintatapoja, joilla edistetään kasvua ja työllisyyttä. Keskiössä on älykäs erikoistuminen ja erilaistuminen, jota tehdään organisaatorajat ylittävällä yhteistyöllä. ELMO-yrityspilottien kautta mallinnetaan uutta toimintatapaa ja kerätään kokemuksia erityisesti maakuntarajat ylittävästä yhteistyöstä yritysten ja TKI-toimijoiden välillä.

Matkailun vahva kasvu jatkuu ja näkyy myös investointeina eri puolilla Lappia. Yritykset arvioivat, että mahdollinen brexit ei vielä tuo suurta muutosta markkinoille ja panostukset uusille alueille ovat tuottaneet tulosta. Matkailu on kehittynyt viimeisten vuosien aikana merkittävästi eikä ole riippuvainen yksittäisistä kohdemarkkinoista.

Metsäteollisuudella menee hyvin. Verkkokauppa ja uudet tuotteet lisäävät kartongin ja sellun kysyntää. Sanomalehtipaperin tarve vähenee. Lapissa on hyvin toimivia ja nykyaikaisia sahoja, jotka ostavat merkittävässä määrin puuta. Metsäteollisuuden hyvä menekki heijastuu monella tavalla alihankintaketjuihin ja raaka-aineen myyntiin. Metsä Fibren Kemin suunnitelmat herättävät kovasti kiinnostusta palveluyrityksissä. Yhtiö järjestää alihankintapäivät yrityksille marraskuun alussa ja kiinnostus on ollut huomattava. Kemin tehdassuunnitelmat ovat ympäristövaikutusten arviointivaiheessa. Suunniteltu tehdashanke on investoinneiltaan ja toiminnaltaan erittäin merkittävä. Kemijärven Boreal Biorefin biotuotetehdas on lupavaiheet käynyt läpi ja maakunnassa sekä laajemmin odotetaan yhtiön päätöksiä. Boreal Biorefin kokonaisinvestointi on miljardiluokkaa.

Terästeollisuus on kauppapoliittisten haasteiden kourissa. Alalla toimivat ja kansainvälisesti levittäytyneet yhtiöt kamppailevat eri maiden tullien ja polkumyynnin viidakossa. Yhdysvaltojen ja Kiinan kauppasota heijastuu vahvasti metallien jalostajiin. Hyvä tilanne on kääntynyt haastavaksi, kun Kiina ja Indonesia kasvattavat esimerkiksi ruostumattoman teräksen tuotantoa.

Lapin kaivoksilla on käynnissä merkittävät investoinnit, jotka työllistävät omien ja alihankkijoiden työntekijöiden lisäksi paljon aliurakoitsijoita. Tänä päivänä keskustellaan paljon fossiilisten polttoaineiden vähentämisen tarpeesta ja vastuullisesta raaka-ainehankinnasta. Nämä keskustelut ovat nostaneet sähköistymisen ja uudet raaka-ainetarpeet esiin. Sähköistymiseen tarvitaan akkuminaaleja ja tuulivoimaloihin metalleja. Lapissa malminetsintää panostettiin noin 50 miljoonaa vuonna 2018.

Tämän vuoden kasvukausi oli maaseutuelinkeinojen näkökulmasta vaihteleva ja haastava. Ruokaviraston kehittämän EU-kriteeristön täyttävän mallin mukaan metsänomistajat joutuvat ilmoittamaan omista luomu-alueistaan sekä sitoutumaan yhteisesti määriteltyihin ehtoihin. Tällä hetkellä Lapin 4 000 metsänomistajasta on ilmoittautunut luomu-rekisteriin noin 80. Luomu-brändin menettäminen on alan yrityksille kova isku ja marjayritykset ovat huolissaan luomusertifioidun raaka-aineen saatavuudesta. Marjasadot jäivät tänä vuonna heikoksi ja myös ulkomaisia poimijoita saatiin Lappiin aiempaa vähemmän. Luonnontuotealan yrittäjät toivovat luonnonraaka-aineiden hyödyntämistä kosmetiikkatuotteisiin rajoittavaan lainsäädäntöön yksinkertaistamista. Keski-ikä on maataloudessa korkea ja maataloustuotteen tulevaisuus huolettaa. Hankkeilla edistetään lähiruuan käyttöä matkailussa ja julkisissa ruokapalveluissa.

Luovien alojen merkitys kasvaa vuosi vuodelta. Filmi- ja elokuvatuotannon merkitys on kasvanut vahvasti viime vuosina. Lapissa käy lukuisia kuvausryhmiä tekemässä erilaista elokuva- ja mainostuotantoa. Lapin yliopiston rooli palvelumuotoilussa on kehittynyt ja heillä on vahva rooli myös kansainvälisessä toiminnassa. Lappilaiset pk-yritykset ja palvelumuotoilijat eivät ole kuitenkaan löytäneet toisiaan, palvelumuotoilijoiden vahvasta yrityksestä huolimatta. Esimerkiksi matkailun tuotteistamisessa ja kiertotalouden kehittämisessä nähdään palvelumuotoilu mahdollisuutena.

Rakentaminen on Lapissa vilkkaampaa kuin viime vuonna. Rakennushankkeita on aloitettu rakennusalan tietopalveluyhtiö RPT:n mukaan tammi-syyskuussa 258 milj. eurolla. Uusia hankkeita ollaan käynnistämässä ja niitä on suunnittelupöydillä mm. matkailun kasvunäkymiin liittyen. Lapin keskussairaalan laajennuksen lisäksi Rovaniemellä on merkittävänä hankkeena aloitettu vuoden kuluttua valmistuvan Minimänin myymälän rakentaminen. Asuntorakentaminen näkyy Rovaniemen lisäksi yksittäisinä hankkeina eri puolilla Lappia. Kouluverkkomuutoksiin liittyen ja sisäilmaongelmista johtuen koulurakennushankkeita on meneillään tai käynnistymässä useissa kunnissa. Kemissä ja Ylitorniolla on käynnistymässä lämpölaitoksen

rakentaminen. Kemissä on alettu rakentaa liikennepuistoa perhepuistoksi ja Ranuan eläinpuistoon rakennetaan koko Suomen mittakaavassakin poikkeuksellisen suuri ulkoleikkipuisto. Kuntien heikko talous pakottaa kuntia arvioimaan kriittisesti investointejaan, mikä voi näkyä joidenkin hankkeiden siirtämisenä tulevaisuuteen.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysyntä on ollut Lapissa voimakasta jo pitkään, mikä näkyy työllisyyden paranemisena. TE-toimistoon ilmoitettiin tammi-kesäkuussa 11 260 avointa työpaikkaa, 14 % enemmän kuin viime vuonna ja 30 % enemmän kuin vuonna 2015. Alkuvuoden työllisyysaste on ollut Lapissa keskimäärin 70 %, nousua viime vuodesta lähes 2 %-yksikköä ja yli 5 %-yksikköä vuodesta 2015. Ero koko maahan on kaventunut noin 2 %-yksikköön. Seutukuntien ja kuntien väliset työllisyserot ovat huomattavia. Vuonna 2017 Tunturi-Lapin työllisyysaste oli 73 % ja Itä-Lapin 62 %. Joka kolmannessa kunnassa päästiin yli 70 %:iin, Kittilässä (77 %) ylittyi jo hallitusohjelman tavoite 75 %, mutta Kemissä ja Posiolla jäätettiin vielä alle 60 prosenttiin.

Työllisyysnäkymät ovat suotuisat sekä lyhyellä että erityisesti pidemmällä aikavälillä vireillä olevien suurhankkeiden edetessä toteutusvaiheeseen. Pk-yritysten kehitysarviot henkilöstömäärän kehityksestä ovat keväistä varovaisemmat, mutta kuitenkin edelleen 12 % arvioi henkilöstömäärän kasvavan vuoden kuluessa. Työvoiman kysynnässä näkyy vahvasti matkailu, hoivapalvelut ja terveydenhuolto, opetusala, rakentaminen ja teollisuus sekä niihin liittyvät palvelut. Matkailun lisäksi osavuotisia työmahdollisuuksia tarjoavat mm. testaustoiminta ja malminetsintä. Osa-aikaiset ja osavuotiset avustavat työtehtävät tarjoavat työmahdollisuuksia myös opiskelijoille. Maataloudessa lisätarvetta on lomittajista. Kehittyvä kiertotalous tulee myös avaamaan uusia ja uudenlaisia työtehtäviä. Työmahdollisuuksien lisääntyessä myös vaihtuvuus on lisääntynyt ja näkyy toistuvina rekrytointitarpeina.

Suunnitteilla olevien metsä- ja kaivoshankkeiden eteneminen toteutusvaiheeseen tulee näkymään sekä rakennus- että toimintavaiheen aikana työvoiman kysynnässä ja työllisyydessä merkittävänä lisäyksenä heijastuen laajasti eri toimialoille. Investointien ympärille on muodostettu koulutus- ja osaamisryhmät, jotka reagoivat toimijoiden tarpeeseen hyvinkin nopeasti. Tilannekuvaa työvoiman tarpeista on selvitetty aluetaloudellisin tarkasteluin sekä keskustellen erilaisissa foorumeissa. Lapin metsä- ja kaivosteollisuusinvestointien kasvuskenaariolaskelmien mukaan työllisten määrän muutos verrattuna perusuraan olisi vuoteen 2030 mennessä noin

3 200 henkilötyövuotta ja Lapin työllisyys asettuu viisi prosenttia perusskenaariota suuremmaksi. Investointivaiheessa työpaikkoja syntyy eniten rakentamiseen. Vuoteen 2025 mennessä uudet tehtaat ja kaivokset työllistäisivät suoraan toistatuhatta ja kaikille toimialoille ulottuva vaikutus huomioiden noin 2 500. Vuoteen 2030 mennessä suurin osa uusista työpaikoista sijoittuu teollisuuteen, kaivannaisiin ja rakentamiseen. Lisäksi työpaikkoja syntyy mm. kauppaan, palveluihin, kuljetukseen ja varastointiin.

Työvoiman saatavuus on muodostunut keskeiseksi aluekehityksen, elinkeinoelämän ja työmarkkinoiden haasteeksi niin yrityksissä kuin julkisella sektorillakin. Työvoiman saatavuus nähdään pk-yrityksissä kilpailutilanteen ja yleisen suhdanne-/taloustilanteen kanssa tasaväkisesti pahimpana kehittämisen esteenä. Rekrytointiongelmia on alkuvuoden aikana kokenut jo joka toinen työvoimaa hakeneista toimipaikoista. Ammattibarometrissa arvioiduissa ammateissa joka viidennessä arvioidaan olevan pulaa osaavista työnhakijoista. Työhakijapula-ammattit ovat lisääntyneet ja ammattien kirjo on laajentunut. Työvoiman saatavuushaasteita on eri puolilla Lappia, kaikilla kysyntäaloilla sekä suorittavassa työssä että erityisosaamista vaativissa asiantuntijatehtävissä. Myös Pohjois-Ruotsin ja -Norjan työvoimatarpeet ja rajanylityssäkäynti heijastuvat kilpailuna osaavasta työvoimasta. Tuoreena esimerkkinä Skellefteåån rakenteilla oleva ruotsalainen Northvoltin akkutehdas, joka tarvitsee 2 500 työntekijää, työvoimaa haetaan maanlaajuisesti ja myös Lapin TE-palveluihin on oltu yhteydessä.

Teollisuuden (metsä-, metalli- ja kaivosteollisuus) työvoimatilanne on haastava ilman tulevia suurinvestointejakin. Teollisuuden rekrytoinneissa korostuu osaaminen, pitkäjänteisyys ja kestävyys. Osaavan työvoiman saatavuutta teollisuudessa helpottaa Teollisuusmätsi -palvelu, jossa kartoitetaan yrityksen rekrytointi- ja osaamistarpeet ja vastataan niihin räätälöidyllä koulutuksella. Palvelu on suunnattu teollisuuden sähkö- ja automaatiotehtäviin ja kunnossapitoon sekä kone- ja metalliteollisuuden pienille ja keskisuurille yrityksille.

Lapin matkailu on kasvanut pitkään ja osaavan työvoiman haasteet ovat läsnä joka vuosi. Työvoiman hankinnassa on lähdetty vahvasti myös kv-työmarkkinoille ja Eures-yhteistyön rooli on kasvava. Jo kolmatta kertaa verkossa järjestetty englanninkielinen Work in Lapland -rekrytointitapahtuma kokosi syyskuun alussa yhteen Pohjois-Suomen matkailualan yritykset sekä työnhakijat eri puolilta Eurooppaa. Tapahtumaan ilmoittautui mukaan yli 20 pohjoissuomalaista työnantajaa, jotka

rekrytoivat työntekijöitä 450 työpaikkaan tulevalle matkailukaudelle. Tapahtumassa sai myös tietopakettin asumisesta ja työnteosta Pohjois-Suomessa.

Koko maassa vallitseva poliisipula näkyy myös Lapissa. Erityisesti harvaan asutuille alueille on ollut vähän hakijoita. Lappilaisten toivotaan hakeutuvan alan koulutukseen ja palaavan sen jälkeen kotiseuduilleen. Työvoimatarpeita vastaavan riittävän koulutustarjonnan lisäksi työvoiman kysyntäaloilla tulee panostaa alan kiinnostavuuteen, arvostukseen ja houkuttelevuuteen. Esimerkiksi puhtaus- ja kiinteistöpalvelualalla tarvitaan työvoimaa ja opiskelupaikkoja on tarjolla enemmän kuin hakijoita. Alan työhön liittyy koneistuminen, mutta myös asiakaspalvelu- ja kielitaitojen tarve työkohteesta riippuen.

Rekrytointiongelmassa on alueellisen kohtaannon lisäksi yhä useammin kyse osaamiseen liittyvästä kohtaanto-ongelmasta. Työnhakijoiden ja työmarkkinoiden välisen osaamiskuilun kurominen vaatii räätälöityjä palveluja ja osaamisen kehittämistä. Oppilaitoksilla on tärkeä rooli varmistaa, että koulutus vastaa työelämän tarpeisiin. Tutkinnon osien mukaisilla koulutuksilla voidaan nopeallakin koulutuksella saada hankittua tunnustettua osaamista. Yhteishankintakoulutukset, oppisopimus ja omaehtoinen opiskelu työttömyysetuudella on merkittävässä roolissa osaamisen kehittämisen välineenä.

Alueen nykyinen työvoima ei ole kokoratkaisu nykyisiin, saati tuleviin työvoimatarpeisiin vaan työvoimaa tarvitaan muualta Suomesta tai ulkomailta. Useampi kuin joka viides pk-yrityksistä on kiinnostunut rekrytoimaan ulkomaista työvoimaa tulevaisuudessa. Pk-yrittäjät pitävät suomen kielen koulutuksia ja kulttuurivalmennuksia työyhteisölle, viranomais- ja neuvontapalveluiden saamista yhdeltä luukulta sekä rahoituksellista tukea tarpeellisimpina palveluina auttamaan yritystä kansainvälisten osaajien palkkaamisessa ja rekrytoinnissa.

Työnantajayhteistyöhön ja koulutustarpeiden kartoittamiseen on panostettu sekä TE-hallinnon työnä että verkostoyhteistyössä. Markkinavuoropuhelua hyödyntäen on koottu aiheita ja aloitteita hankittavaksi työvoimakoulutukseksi ja muiksi palveluiksi ja koulutusaihoita viedään hankinnoiksi tämän vuoden aikana. Yhteishankintakoulutuksen ja muiden koulutusten hyvien tulosten markkinointiin panostetaan case-esimerkkien kautta sosiaalisen median mainonnassa sekä lehdistä. Lapissa on myös käynnistetty toimijoiden yhteistyönä joulukuussa valmistuva selvitys

tekniikan alan tulevaisuuden osaamistarpeista. Selvityksessä on tarkastelussa koulutustarjonta, tulevaisuuden osaamistarpeet sekä toimenpidesuosituksset.

Työvoiman saatavuudessa on kyse alueen, paikkakuntien, alojen, ammattien ja työnantajien veto- ja pitovoimasta ulottuen asunto- ja palvelutarjontaan, työnantajakuvaan, rekrytointiosaamiseen jne. Työvoiman saatavuus on tunnistettu yhteistyöfoorumeilla käydyissä keskusteluissa yhteiseksi haasteeksi, johon on haettava yhteisiä ja osaratkaisuja sovitulla yhteistyömalleilla. Työvoiman saatavuus on keskeinen ajuri aiemmin mainitussa käynnistysvaiheessa olevassa Lapin veto- ja pitovoima-hankekonsortiossa. On myös tunnistettu, että Lapin ja ministeriöiden välinen sopimusperustainen (Siltasopimus) toiminta voisi tukea ja vauhdittaa näköpiirissä olevaa kehitystä, parantaa yhtenäisen sanoman ja tahtotilan muodostamista. Työvoiman saatavuusteema on mukana syksyn ajanakin useissa verkostotapaamisissa, mm. lokakuussa ELY-keskuksen ja TE-toimiston järjestämällä Sokkotreffeillä ja marraskuussa Väestörekisterikeskuksen järjestämässä Syysmyräkkä-tapahtumassa. Myös seudullisten yrityspalveluiden verkosto tukee rekrytointihaasteisiin vastaamista.

Osaajia yritysten tarpeisiin - Lapin kumppanuuspilotin tavoitteena on vastata työvoiman saatavuusongelmaan sekä kehittää palveluiden tuottamista markkinoilla. Kuntakumppaneiden kanssa toteutetun yhteiskehittämisen tuloksena on hahmoteltu Lapin keskeisimpiä työvoiman veto- ja pitovoimatekijöihin liittyviä tarpeita ja mahdollisia ratkaisuja. Toimijoiden yhteistyönä pyritään ratkomaan mm. potentiaalisten Lappiin muuttajien houkutteluun ja asettautumiseen sekä yritysten houkuttelevuuteen liittyviä tarpeita. Syksyllä 2019 käynnistävissä yrityksille suunnatussa neuvontapalvelussa tarjotaan työnantajille neuvontaa yrityksen veto- ja pitovoimatekijöiden vahvistamiseen eli apua muun muassa työnantajakuvan sekä rekrytointiosaamisen kehittämiseen.

Esimerkkinä alakohtaisista työvoiman saatavuuden parantamiseen tähtäävistä toimista on Lapin sairaanhoitopiirin vetämä rekrytointiyhteistyö, jonka tavoitteena on saada erityisesti nuoria lääkäreitä sekä sairaanhoitopiiriin että jäsenkuntien terveyskeskuksiin. Digitalisaatio, robotisaatio ja automatiikka muuttavat työtehtäviä ja antavat mahdollisuuksia työn uudelleen organisointiin ja työpanoksen kohdentamiseen. Esimerkiksi Rovaniemellä on kokeiltu lääkeautomaatteja vanhuksilla ja todettu niiden vapauttavan aikaa kotihoidon työntekijöille. Toinen esimerkki on työ- ja elinkeinoministeriön selvitys työpaikkojen siirtämisestä maakuntiin virastojen siirtelyn sijaan uudelleenorganisoidulla työllä digitalisaation mahdollistamaa monipaikkaisuutta, paikkariippumattomuutta ja etätömahdollisuuksia hyödyntäen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys on laskenut vuodesta 2016 alkaen. Vuoden ensimmäisen puoliskon aikana työttömiä on ollut keskimäärin runsas 9 100, mikä on yli 1 100 (-11 %) vähemmän kuin viime vuonna ja lähes 4 900 eli yli kolmanneksen vähemmän kuin vuonna 2015. Edellisen kerran työttömyys on ollut alempi vuonna 1990. Työttömyys alenee selkeästi edelleen, vaikka vauhti on kahteen viime vuoteen verrattuna hidastunut. Sesongit näkyvät alakohtaisina ja alueittaisina työttömyyden kausivaihteluina. Työttömyys on laskenut alkuvuoden aikana vuodentakaiseen verrattuna kaikissa Lapin seutukunnissa, vahvimmin Tunturi- ja Pohjois-Lapissa. Työttömyyden aleneminen on näkynyt myös kunnan osarahoittaman työmarkkinatuen laskun kautta säästöinä kunnille.

Työvoiman kysyntä tukee työttömyyden alenemista jatkossakin. Parantuneessa työmarkkinatilanteessa työllistyminen on nopeutunut ja työttömyyden kestot ovat lyhentyneet, mikä alkaneiden työttömyysjaksojen vähenemisen ohella näkyy työttömyyden alenemisessa. Kausiluontoisissakin työtehtävissä työtä riittää aiempaa pidempään vuoden aikana.

Työttömyyden kehitykseen vaikuttaa osaltaan se, saadaanko aktivointiasteeseen laskettaviin palveluihin osallistuvien määrän väheneminen taitettua ja käännettyä kasvuun. Työ- ja elinkeinohallinnon palveluihin on käytettävissä määrärahoja työnhakijoiden osaamisen kehittämiseksi kohti työmarkkinoita ja sitä kautta myös osaan työvoiman saatavuushaasteisiin vastaamiseksi. Esimerkiksi palkkatuen käyttöä voitaisiin lisätä madaltamaan rekrytointikynnystä tilanteissa, joissa työnhakijan osaaminen ei täysin vastaa työtehtävien vaatimuksia. Kotoutumiskoulutusta on Lapin alueella tarjolla hyvin. Haasteena ovat nivelvaiheet eli siirtymät kotoutumiskoulutuksen jälkeen ammatillisiin opintoihin tai työelämään. Myös hankkeet palveluihin edistävät työnhakijoiden työllistymismahdollisuuksia avoimille markkinoille.

Työttömien määrä on aleneva, mutta muuttumassa rakenteellisesti haastavammaksi, vaikka työttömyyden väheneminen on kohdistunut myös vanhimpiin ikäluokkiin ja pitkäaikaistyöttömyys on viime vuosina laskenut kokonaistyöttömyyttä nopeammin. Myös vanhimmissa ikäluokissa työttömyyksistä runsas puolet päättyy nopeasti alle kolmessa kuukaudessa ja yleisimmin työllistymiseen avoimille työmarkkinoille. Vanhimpien työnhakijoiden osaaminen ei kuitenkaan aina vastaa muuttuneita ammattien ja työtehtävien vaatimuksia, mikä hidastaa heidän

työllistymistään eikä työnhakijoilla ole välttämättä kiinnostusta kouluttautumiseen. Osalla pitkäaikaistyöttömistä työllistymisen esteenä on osaamisen ja ammattitaidon puutteen tai vanhentumisen lisäksi muita ongelmia, joiden ratkaisemiseen tarvitaan monialaisia työvoima-, sosiaali- ja terveystalvveluja työmarkkinoille kuntoutumisen edistämiseksi.

Nuorten työttömyys keskittyy isoimpiin kaupunkeihin, Kemiin, Rovaniemelle ja Tornioon. Ammattitaitoiset ja osaavat nuoret työllistyvät hyvin, ja haasteena onkin saada osaavat ja ammattitaitoiset nuoret jäämään alueelle. Osalla nuorista ei ole ammatillista koulutusta, osaaminen ei ole ajantasainen tai heillä on esim. puutteita työelämätaidoissa tai elämänhallinnan ongelmia, jolloin työttömyys uhkana pitkittyä. Töiden kausiluontoisuus mm. matkailussa ja testiautonkuljetuksessa aiheuttaa nuorilla työhön sitoutumattomuutta työkausien lyhyiden vuoksi.

Nuorten ja erityistä tukea tarvitsevien, esim. osatyökykyisten ja maahanmuuttajien työllisyyden nostaminen edellyttää resurssien lisäksi tiivistä yhteistyötä ja kumppanuutta eri toimijoiden välille ja työnhakijoiden motivoimista työmarkkinoille. Nuorten ohjaamotoimintaa on Rovaniemellä ja Kemissä. Rovaniemellä on alkamassa myös aikuisten ohjaamo-tyyppisen mallin kehittäminen. Tarvetta kaiken ikäisten ohjaukselle olisi muissakin Lapin kunnissa. Ohjausta ja palveluiden kehittämistä tuetaan myös hanketoiminnalla. Asiakkaat työllisyyden ja soten yhdyspinoilla – hankkeella vastataan monialaista, verkostomaista työllisyyden, sosiaali- ja terveystalvveluiden ja kuntoutuksen tukea tarvitsevien tarpeeseen saada riittävästi palvelutarpeensa mukaisia räätälöityjä palveluja. Hankkeen kohderyhmänä ovat työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun (TYP) koulutus- tai työllistymisvaiheen toimijat eri organisaatioissa ja yli 30-vuotiaat asiakkaat. Verkostomaisen ja koordinoitun Tieto-, neuvonta- ja ohjaus (TNO) -palvelun saatavuuden ja saavutettavuuden eroihin on Lapissa pyritty vastamaan yhteisellä digitaalisella palvelulla.

Hallitusohjelmassa ja sen toimeenpanosuunnitelmassa vahvistetaan kuntien roolia työllisyyspalveluiden järjestäjänä. Kuntien työllisyys Hankkeiden toisessa vaiheessa käynnistyvissä hankkeissa jatketaan ja laajennetaan vuoden 2018 lopussa päättyneiden alueellisten työllisyyskokeilujen toimintamallia. Hankkeiden on tavoite käynnistyä keväällä 2020. Kunnat voivat hakea kriteereiden mukaisia hankkeita syksyn aikana eli vielä ei ole tiedossa, minkä laajuinen hanke Lappiin mahdollisesti tulee.

Rovaniemen seutukunta

Rovaniemi, Ranua

Rovaniemen seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 66 422 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö kasvoi 348 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 780.

Rovaniemen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+
Työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Kemi-Tornion seutukunta

Kemi, Tornio, Keminmaa, Tervola, Simo

Kemi-Tornion seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 56 837 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 607 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 883.

Kemi-Tornion seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Torniolaakson seutukunta

Ylitornio, Pello

Torniolaakson seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 7 394 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 154 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 307.

Torniolaakson seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Itä-Lapin seutukunta

Kemijärvi, Salla, Posio, Savukoski, Pelkosenniemi

Itä-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 15 947 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 301 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 876.

Itä-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+
Työvoiman saatavuus	-	0	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Tunturi-Lapin seutukunta

Kittilä, Kolari, Muonio, Enontekiö

Tunturi-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 14 293 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta väestö väheni 88 henkilöllä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 009.

Tunturi-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pohjois-Lapin seutukunta

Sodankylä, Inari, Utsjoki

Pohjois-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2019 kesäkuun lopussa 16 550 henkilöä. Viime vuoden kesäkuusta vähennystä oli 76 henkilöä. Vuoden 2019 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 800.

Pohjois-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+
Työvoiman saatavuus	-	-	-
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Ote julkaisusta:

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu • Alueet • 2019:52

Alueelliset kehitysnäkymät

[Syksy 2019](#)